

V Bruseli 29. 4. 2020
COM(2020) 315 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Support to the Western Balkans in tackling COVID-19 and the post-pandemic recovery

**Commission contribution ahead of the EU-Western Balkans leaders meeting on 6 May
2020**

Oznámenie Komisie

o podpore západnému Balkánu v boji proti ochoreniu COVID-19 a pri obnove v období po pandémii

I. Úvod

Západný Balkán je neoddeliteľnou súčasťou Európy a geostrategickou prioritou Európskej únie. Európska perspektíva celého regiónu bola opätovne potvrdená v marci 2020, keď členské štáty schválili návrhy Komisie týkajúce sa **posilnenej metodiky**¹ procesu pristúpenia a rozhodli sa začať prístupové rokovania s **Albánskou republikou a Severomacedónskou republikou**. Pre Európsku úniu je mimoriadne dôležité, aby naďalej podporovala stabilitu a prosperitu tohto regiónu a nadväzovala na naše spoločné strategické záujmy.

Aj napriek rozhodným opatreniam, ktoré partneri zo západného Balkánu už prijali, má **pandémia ochorenia COVID-19** okrem bezprostredného dosahu na ľudí aj **nepriaznivý vplyv na hospodárstva v regióne a životy ľudí**. Predstavuje nebývalú záťaž pre ich systémy zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrany. Tisícom občanov hrozí strata zamestnania, pričom dočasné opatrenia štátnej podpory (dávky v nezamestnanosti, odklad/odpustenie platby daní a príspevkov na sociálne zabezpečenie atď.) majú výrazný fiškálny vplyv. Vlády musia takisto urýchlene rozšíriť systémy sociálnej ochrany. Pandémia ovplyvnila aj spoločné úsilie v oblasti migrácie.

Hoci aj samotná EÚ je pandémiou ťažko postihnutá, má osobitnú **zodpovednosť a záujem štát na čele globálnej reakcie** a poskytovať pomoc partnerom v núdzi, a to najmä vo svojom bezprostrednom susedstve. V rámci svojho medzinárodného úsilia EÚ **poskytuje západnému Balkánu zásadnú podporu, ktorá nemá obdobu**. EÚ zabezpečuje pre krajiny v regióne finančnú podporu vo výške viac ako 3,3 miliardy EUR na riešenie bezprostrednej krízy v oblasti zdravia a súvisiacich humanitárnych potrieb, ako aj dlhodobejšieho a štrukturálneho vplyvu na ich spoločnosti a hospodárstva. K partnerom zo západného Balkánu pristupuje vzhľadom na ich európsku perspektívu ako k privilegovaným partnerom a poskytuje im prístup k mnohým iniciatívam a nástrojom vyhradeným pre členské štáty EÚ.

Vedúci predstavitelia EÚ a uvedeného regiónu sa 6. mája 2020 stretnú, aby sa zamysleli nad problémami, ktorým spoločne čelia. V snahe pripraviť podklady pre tieto rokovania sa toto oznámenie upriamuje na **solidaritu Európskej únie so západným Balkánom** pri riešení bezprostredného vplyvu ochorenia COVID-19 a vymedzuje oblasti vzájomnej spolupráce. Počíta s dlhodobejšou podporou EÚ zameranou na oživenie hospodárstva, pričom **pripravuje pôdu pre podrobnejší hospodársky a investičný plán pre tento región, ktorý má Komisia predložiť** v priebehu tohto roka. Okrem toho počíta s tým, že EÚ bude ďalej intenzívnejšie podporovať európsku perspektívu tohto regiónu a angažovať sa za jej zavŕšenie, pričom bude s ešte väčším nasadením podporovať všetkých partnerov pri **vykonávaní nutných zásadných reforiem v oblasti demokracie, právneho štátu a hospodárstva**, ako sa predpokladá v posilnenej metodike.

¹ Oznámenie Komisie s názvom „Posilnený proces pristúpenia – dôveryhodná perspektíva členstva v EÚ pre západný Balkán“, [COM\(2020\) 57 final](#).

II. Podpora EÚ západnému Balkánu v boji proti ochoreniu COVID-19

V reakcii na krízu sa EÚ rozhodla poskytnúť značnú finančnú podporu, ale aj v čo najväčšej miere zapojiť západný Balkán do svojej vlastnej reakcie. Hoci regiónu poskytujú podporu aj iní partneri, EÚ sa vďaka flexibilným postupom a včasným rozhodnutiam opäť ukázala ako jeho najúčinnější a najspoľahlivejší partner.

EÚ zmobilizovala v prospech **občanov** západného Balkánu **balík vo výške viac ako 3,3 miliardy EUR**². Zahŕňa prerozdelenie prostriedkov z **nástroja predvstupovej pomoci**³, a to **38 miliónov EUR** na okamžitú podporu sektora zdravotníctva, najmä prostredníctvom dodávok základných potrieb na záchranu životov, ako sú osobné ochranné prostriedky, testy a ventilátory⁴, **389 miliónov EUR** na riešenie **potrieb súvisiacich so sociálnym a hospodárskym oživením** a ďalší **balík vo výške 455 miliónov EUR na opätovné naštartovanie hospodárstva** v tomto regióne v úzkej spolupráci s medzinárodnými finančnými inštitúciami, ako aj návrh⁵ týkajúci sa **makrofinančnej pomoci** vo výške **750 miliónov EUR** a **balík pomoci od Európskej investičnej banky** vo výške **1,7 miliardy EUR**. EÚ poskytuje aj **okamžitú humanitárnu pomoc zraniteľným utečencom a migrantom vo výške 4,5 milióna EUR**, ktorá je určená na ochranu, podporu maloletých osôb bez sprievodu a zdravotnú starostlivosť vrátane pripravenosti na COVID-19, a núdzovú podporu vo výške **8 miliónov EUR z nástroja na podporu stability a mieru** pre migrantov a utečencov, ktorí uviazli na západnom Balkáne. Navyše, **Fond solidarity EÚ**, ku ktorému majú prístup krajiny západného Balkánu, ktoré začali rokovať o svojom prístúpení, sa teraz vzťahuje aj na krízy v oblasti verejného zdravia.

Významná časť hospodárskej podpory EÚ bude slúžiť **na pomoc súkromnému sektoru pri riešení problémov s likviditou a finančných problémov** vďaka mobilizácii záručných systémov financovaných EÚ, a to v spolupráci s medzinárodnými finančnými inštitúciami.

Reakcia EÚ je založená na **prístupe „Team Europe“**⁶: naša rýchla a cieleňá podpora spája zdroje od inštitúcií EÚ, členských štátov a finančných inštitúcií, najmä Európskej investičnej banky a Európskej banky pre obnovu a rozvoj. Spolu so svojimi partnermi zabezpečujeme, aby sa značné finančné prostriedky EÚ, ktoré im už boli pridelené, zameriavali na pomoc s riešením vplyvu pandémie. Niektoré členské štáty EÚ popritom poskytujú aj bilaterálnu podporu, pričom ide buď o finančnú podporu alebo o podporu vo forme darovania potrieb.

V dôsledku šírenia ochorenia COVID-19 partneri zo západného Balkánu takisto **aktivovali mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany (UCPM)** a už začali prijímať pomoc od

² Finančné prostriedky pridelené v rámci existujúceho viacročného orientačného programu na roky 2014 – 2020.

³ Existujúce podporné programy v rámci nástroja predvstupovej pomoci, napr. predvstupová pomoc EÚ pre rozvoj vidieka (IPARD) a pre cezhraničnú spoluprácu medzi EÚ a západným Balkánom (REGIO), sa takisto prispôsobujú a zrýchľujú.

⁴ EÚ financuje dodanie približne 95 000 testov na ochorenie COVID-19, 500 nemocničných lôžok, 450 ventilátorov, 100 monitorov pre jednotky intenzívnej starostlivosti, 100 kontajnerových triediacich priestorov a 10 vozidiel zdravotníckej služby, ako aj viac než 4,5 milióna kusov ochranného vybavenia a stoviek zdravotníckych pomôcok (ako napríklad prístroje RTG, prístroje EKG, počítačové tomografy, defibrilátory a infúzne pumpy) a tisícov potrieb (ako napríklad teplomery, katétery, hadičky, injekčné striekačky a rúška). Okrem toho EÚ pokryla náklady na 16 diaľkových letov prepravujúcich 750 ton zdravotníckych potrieb zakúpených z iných zdrojov.

⁵ 2020/0065 (COD) Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o poskytnutí makrofinančnej pomoci partnerom zapojeným do procesu rozširovania a partnerom európskeho susedstva v súvislosti s krízou spôsobenou pandemiou ochorenia COVID-19, 22. apríla 2020.

⁶ Oznámenie o globálnej reakcii EÚ na COVID-19 [JOIN(2020) 11 final] z 8. apríla 2020.

členských a zúčastnených štátov tohto mechanizmu. **Srbsko, Severné Macedónsko a Čierna Hora** sú ako zúčastnené štáty mechanizmu schopné prispievať do rezervy rescEU a žiadať v rámci nej o podporu, a to aj pokiaľ ide o vytváranie zásob zdravotníckych protipatrení a zdravotníckeho vybavenia. Medzi osobami repatriovanými do Európy vďaka letom, ktoré sa zorganizovali a spolufinancovali v rámci UCPM, boli aj občania zo západného Balkánu, ktorí uviazli v zahraničí. Orgány civilnej ochrany na západnom Balkáne sa budú aj naďalej zúčastňovať na odbornej príprave, cvičeniach a výmene odborníkov v rámci UCPM. EÚ takisto **oceňuje cennú podporu**, ktorú západný Balkán poskytol EÚ a svojim bezprostredným susedom, pokiaľ ide o zdravotnícky personál a vybavenie. Ide o ukážku solidarity a základných hodnôt, na ktorých je EÚ postavená.

Prebiehajúca pandémia tak jasne ukazuje, ako EÚ a západný Balkán **spoločne riešia spoločné problémy**. To zahŕňa **spoločné obstarávanie zdravotníckeho vybavenia**, vyňatie regiónu z **režimu vývozných povolení** EÚ, pokiaľ ide o osobné ochranné prostriedky⁷, a **dodávanie testovacieho materiálu**, ktorý vyvinulo Spoločné výskumné centrum Európskej komisie s cieľom zabezpečiť správne fungovanie testov na koronavírus, zo strany EÚ na západný Balkán. Zainteresované strany z celého regiónu sú v plnej miere zapojené do európskeho **výskumného a inovačného úsilia** v súvislosti s ochorením COVID-19. Celý región využíva aj technickú pomoc, ktorú poskytuje **Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb**, ako aj výmenu informácií, ktorú toto centrum umožňuje, pričom kandidátske krajiny na západnom Balkáne boli prizvané do **Výboru EÚ pre zdravotnú bezpečnosť** ako pozorovatelia a majú prístup k súvisiacemu **systému včasného varovania a reakcie**.

Vďaka spoločnému návrhu stáleho sekretariátu Dopravného spoločenstva a CEFTA sa zabezpečilo, aby sa koncepcia „zelených jazdných pruhov“ rozšírila na západný Balkán, čím sa zabezpečil rýchly tok základného tovaru v rámci regiónu. Komisia je pripravená úzko zapojiť región do vykonávania svojho „**spoločného európskeho plánu** na zrušenie opatrení na zamedzenie šírenia COVID-19“. Nielen pokiaľ ide o túto núdzovú situáciu v oblasti zdravia a s ňou súvisiace obmedzenia pohybu tovaru a osôb, ale aj v dlhodobom horizonte je Komisia odhodlaná prispievať k lepšej prepojenosti so západným Balkánom a riešiť štrukturálne prekážky na hraniciach medzi EÚ a západným Balkánom. Komisia vydala aj pokyny⁸ k zavádzaniu **dočasných cestovných obmedzení** týkajúcich sa všetkých ciest, ktoré nie sú nevyhnutné, z tretích krajín do EÚ vrátane riešenia prípadov, keď sú osoby nútené zostať v EÚ dlhšie, než sú oprávnené.

Táto spolupráca medzi EÚ a západným Balkánom a podpora zo strany EÚ **výrazne presahuje to, čo regiónu poskytol ktorýkoľvek iný partner**, čo je odrazom strategického ukotvenia tohto regiónu. Inštitúcie EÚ sa zapájajú do intenzívnych komunikačných kampaní, v ktorých sa venujú poskytovaniu pomoci od EÚ, spoločne s členskými štátmi EÚ uverejňujú príspevky v miestnych médiách, podporujú kampane „zostaňte doma“ a napomáhajú šírenie faktických informácií o ochorení COVID-19. V tejto súvislosti treba verejne a dôrazne bojovať proti snahám skresľovať príčiny tejto krízy a úsilie o jej riešenie, pričom treba zároveň zintenzívniť spoluprácu zameranú na podporu slobody prejavu a slobody médií.

⁷ Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2020/568 z 23. apríla 2020, ktorým sa vývoz určitých výrobkov podmieňuje vydaním vývozného povolenia (Ú. v. EÚ L 129, 24.4.2020).

⁸ C(2020) 2050 final.

III. Obdobie po kríze spôsobenej ochorením COVID-19 – hospodársky a investičný plán obnovy

Západný Balkán bude pri riešení dôsledkov krízy spôsobenej ochorením COVID-19 potrebovať pokračujúcu podporu. Po uvoľnení okamžitých opatrení na zamedzenie šírenia pandémie COVID-19 sa začne nová fáza úzkej spolupráce s cieľom riešiť výrazné sociálno-ekonomické dôsledky krízy. Európska komisia v priebehu tohto roka predloží **hospodársky a investičný plán pre tento región**.

Plán bude zahŕňať **rozsiahly investičný balík pre tento región**. Na roky 2021 – 2027 Komisia 2. mája 2018 navrhla vyčleniť na nástroj predvstupovej pomoci III prostriedky v celkovej výške 14,5 miliardy EUR, pričom prevažná časť z nich je určená pre západný Balkán. Komisia plánuje **zdvojnásobiť poskytovanie grantov** prostredníctvom Investičného rámca pre západný Balkán na podporu rozvoja súkromného sektora, pripojiteľnosti, digitalizácie, ekologického programu a sociálnych investícií. Takisto predpokladá výrazné zvýšenie **finančných záruk na podporu verejných a súkromných investícií** v regióne prostredníctvom osobitného **záručného nástroja Investičného rámca pre západný Balkán**.

Ekologická a digitálna transformácia budú zohrávať ústrednú úlohu pri obnove a modernizácii hospodárstiev na západnom Balkáne. Investície do čistých a digitálnych technológií a kapacít pomôžu spolu s obehovým hospodárstvom vytvárať pracovné miesta a rast. Podpora sa poskytne aj s cieľom zlepšiť **konkurencieschopnosť** hospodárstiev na západnom Balkáne, **zlepšiť prepojenia v rámci regiónu a s EÚ** a pomôcť západnému Balkánu **pripraviť sa na digitálny vek**. Podporí sa hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí, a to aj prostredníctvom spolupráce v oblasti **vzdelávania a zdravia**, ktorej cieľom bude v neposlednom rade zvýšiť odolnosť systémov zdravotnej starostlivosti, v oblasti **sociálnej ochrany a začlenenia**, rovnakých príležitostí, prístupu na trh práce, najmä vyššou mierou poskytovania aktívnych politík trhu práce, v oblasti **spravodlivých pracovných podmienok**, okrem iného podporou posilňovania sociálneho dialógu, ako aj v oblasti kultúry a v oblasti výskumu a inovácie.

Silný dôraz sa bude klásť na **dopravné a energetické prepojenia**, ktoré majú kľúčový význam pre hospodársky rozvoj regiónu, ako aj EÚ. Tento rok EÚ zamýšľa navrhnúť balík vo výške 135 miliónov EUR⁹ na financovanie šiestich dodatočných investičných projektov v oblasti infraštruktúry v rámci programu v oblasti prepojenosti západného Balkánu. Vďaka tomuto financovaniu EÚ **prekročí svoj záväzok z roku 2015, že do roku 2020 poskytne na program v oblasti prepojenosti 1 miliardu EUR vo forme grantov EÚ**. Vďaka týmto prostriedkom sa zase prostredníctvom finančnej páky zmobilizujú takmer 4 miliardy EUR na 45 investícií v oblasti infraštruktúry, ktoré sú zamerané na prepojenie regiónu s prioritnými osami transeurópskych sietí (TEN-T), a do projektov Energetického spoločenstva v oblasti spoločného záujmu. Aktívna regionálna spolupráca v kontexte Energetického spoločenstva a iniciatívy v oblasti energetickej konektivity v strednej a juhovýchodnej Európe je dobrým základom na urýchlenie investícií do týchto energetických prepojení, ako aj do projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov a energetickej efektívnosti.

EÚ bude aj naďalej venovať osobitnú pozornosť **problémom, s ktorými sa stretávajú mladí ľudia**, najmä pokiaľ ide o pracovné vyhliadky, nerovnosť a udržanie mladých talentov v regióne v snahe **zabrániť úniku mozgov, ako aj iným demografickým problémom**,

⁹Okrem toho sa poskytne 65 miliónov EUR na podporu prípravy a realizácie projektov v Investičnom rámci pre západný Balkán (WBIF). Balík v oblasti prepojenosti na rok 2020, ktorý financuje EÚ, sa tak zvýši na 200 miliónov EUR.

ktorým región čelí. **Finančné prostriedky poskytované tomuto regiónu z programu Erasmus+ sa od roku 2018 zdvojnásobili** (na viac ako 65 miliónov EUR), pričom sa zároveň kládol väčší dôraz na odborné vzdelávanie. V budúcnosti sa posilní dôraz na digitálne zručnosti, ako aj zručnosti v oblasti výskumu a podnikateľské zručnosti s cieľom pripraviť mladých ľudí tak, aby sa stali ekonomicky úspešnými a aby sa im v digitálnom veku darilo.

Pandémia ochorenia COVID-19 jasne upozornila na dôležitosť riadneho fungovania **jednotného trhu** EÚ ako kľúčovej zložky našej **prosperity** a **odolnosti**. Rovnako poukázala aj na vysokú úroveň vzájomnej sociálno-ekonomickej závislosti medzi hospodárstvami EÚ a západného Balkánu, ako aj medzi hospodárstvami v rámci samotného regiónu. Preto bude veľmi dôležité, **aby sa hospodárstva západného Balkánu účinnejšie prepojili, a to v rámci regiónu, ako aj s EÚ**. Vyžaduje si to pevnejšie odhodlanie všetkých partnerov zo západného Balkánu, pokiaľ ide o prehĺbenie inkluzívnej regionálnej hospodárskej integrácie a **rozvoj spoločného regionálneho trhu** na základe *acquis* EÚ, ako bolo dohodnuté, ako aj dodržiavanie záväzkov EÚ, vďaka čomu **sa región stane aj atraktívnejšou oblasťou na investovanie**.

V tejto súvislosti sú nápomocné **regionálne organizácie**: Rada pre regionálnu spoluprácu, Dopravné spoločenstvo, Energetické spoločenstvo a stredoeurópska zóna voľného obchodu. Projekty financované EÚ takisto zohrali kľúčovú úlohu pri zmierňovaní prekážok v obchode¹⁰.

Všetky tieto podporné opatrenia majú rovnaké ciele: transformovať západný Balkán na **fungujúce trhové hospodárstva, ktoré sú schopné úplne sa začleniť do jednotného trhu EÚ**, zlepšiť podnikateľské a investičné prostredie a prispieť tak k zvýšeným obchodným tokom v rámci regiónu a s EÚ¹¹, ako aj vytvárať pracovné miesta a príležitosti a obmedziť tak únik mozgov z regiónu. Súčasná kríza preto nesmie odpútať pozornosť od kľúčových štrukturálnych nedostatkov, ako je vysoká nezamestnanosť (najmä medzi mladými ľuďmi), nízka účasť na trhu práce (najmä u žien), nesúlad medzi zručnosťami a potrebami trhu práce, nedostatočná sociálna ochrana, nízka poľnohospodárska produktivita a konkurencieschopnosť, ako aj nediverzifikované dodávky energie a nízka energetická efektívnosť. Osvedčený dialóg o hospodárskych a finančných otázkach, ktorý sa zakladá na **programoch hospodárskych reforiem** partnerov, zostáva dôležitým rámcom na usmerňovanie a podporu makroekonomických a štrukturálnych reforiem.

Cieľom hospodárskeho a investičného plánu bude **urýchliť dlhodobú obnovu**, podnietiť hospodársky rast a podporiť reformy nutné na dosiahnutie pokroku na ceste do EÚ. Hospodársky a investičný plán bude inšpirovaný prioritami, ktoré si Európska komisia stanovila pre prácu v rokoch 2019 – 2024, a bude s nimi v súlade.

¹⁰ Systém výmeny údajov o spotrebnej dani sa napríklad zmodernizoval tak, aby sa zabezpečila včasná elektronická identifikácia nákladných vozidiel prepravujúcich základný tovar a aby boli o nej hraničné priechody informované s cieľom umožniť týmto nákladným vozidlám prekročiť hranicu cez zelené jazdné pruhy.

¹¹ V tejto súvislosti Komisia 3. apríla navrhla predĺžiť platnosť autonómnych obchodných opatrení, ktoré EÚ poskytla krajinám západného Balkánu, na obdobie ďalších piatich rokov do konca roku 2025 [COM(2020) 135 final, 2020/0051(COD)].

IV. Uskutočnenie základných reforiem

Súčasnú krízu sa podarí účinne prekonať len vtedy, ak **si krajiny budú aj naďalej plniť svoje reformné záväzky** a budú pri ich vykonávaní dosahovať konkrétne výsledky. To je z hľadiska zavŕšenia ich európskej perspektívy kľúčové. Okrem pokračujúcich hospodárskych reforiem si to vyžaduje aj **výraznejšie zameranie sa na právny štát, fungovanie demokratických inštitúcií a verejnú správu.**

Zásadný význam má posilnenie **právneho štátu vo všetkých jeho aspektoch**. To si vyžaduje nezávislé a efektívne súdnictvo, solídne výsledky v boji proti korupcii, organizovanej trestnej činnosti a terorizmu a účinnú ochranu základných práv vrátane slobody prejavu a slobody médií. Mimoriadne dôležité je konkrétne to, aby núdzové opatrenia prijaté počas krízy neboli na úkor základných zásad a hodnôt a aby takéto opatrenia zostali primerané, časovo ohrozené a naďalej podliehali demokratickej kontrole.

V nadväznosti na rozsiahlu spoluprácu, ktorá už existuje, je nevyhnutné zabezpečiť neustále aktívne zapojenie prostredníctvom spoločných a spoločne dohodnutých opatrení v oblasti **bezpečnosti**, a to aj proti rizikám spojeným s praním špinavých peňazí a financovaním terorizmu, a v oblasti **migrácie a riadenia hraníc**. Kľúčovými prioritami zostávajú **silnejšie demokratické inštitúcie a inkluzívnejšie demokratické procesy. Reforma verejnej správy** je nevyhnutná na zlepšenie riadenia na všetkých úrovniach. To zahŕňa väčšiu transparentnosť a vyvodzovanie zodpovednosti, správne riadenie verejných financií a profesionálnejšiu verejnú správu. Uvedené aspekty ako celok tvoria základ pre trvalé oživenie hospodárstva.

Komisia je aj naďalej pevne odhodlaná podporovať región pri uskutočňovaní týchto reforiem. Ďalšie opatrenia sa stanovujú v oznámení Komisie v priebehu tohto roka.

Kríza spôsobená ochorením COVID-19 je skúškou našej solidarity a odhodlanosti, ale aj presvedčivou ukážkou toho, že ako Európania zdieľajúci spoločný osud dokážeme rozvíjať užšiu spoluprácu. V tejto súvislosti sme si vedomí, že partneri zo západného Balkánu budú nutne súčasťou našich nadchádzajúcich úvah o budúcnosti Európy. Spoločne túto krízu prekonáme a zotavíme sa z nej. A spoločne budeme ďalej posilňovať našu spoluprácu, aby sme našim partnerom pomohli splniť požiadavky spojené s členstvom v EÚ.

**